

Павлов Дмитро Миколайович,
доктор юридичних наук, доцент, начальник кафедри, Інститут Управління
державної охорони України Київського національного університету імені
Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
Заблоцька Олена Юріївна,
кандидат юридичних наук, старший дослідник,
Управління державної охорони України, м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

У статті досліджуються особливості фінансових розслідувань в Україні та світі, на основі аналізу доктринальних та експертних підходів визначаються напрями організаційно-правового забезпечення підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів у контексті реформування інституту фінансових розслідувань відповідно до світових стандартів та зміни парадигми забезпечення національної безпеки. На основі проведеного аналізу пропонуються відповідні зміни до адміністративного та кримінального процесуального законодавства України.

Ключові слова: національна безпека, фінансове розслідування, паралельне фінансове розслідування, досудове розслідування, злочинна діяльність, правоохоронний орган, незаконний дохід.

Проведення фінансових розслідувань на державному рівні є одним із найважливіших завдань, які постають перед будь-якою країною, оскільки розвиток технологій призвів до того, що організація потоків грошових коштів може бути налагоджена в будь-якому місці світу за наявності комп'ютера та Інтернету. При цьому, завдання державних органів, які займаються фінансовими розслідуваннями, повинні включати не лише забезпечення економічної безпеки держави, профілактику, виявлення й попередження злочинів та адміністративних правопорушень, учинених в економічній сфері, у тому числі корупційних правопорушень, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, тощо [1, с. 13].

Питання підвищення ефективності фінансових розслідувань Україні набуває особливого значення з огляду на міжнародні зобов'язання, які приймає на себе наша держава. У вітчизняне законодавство впроваджуються сучасні світові практики у сфері фінансових розслідувань, що передбачає проведення відповідних інституційних перетворень. Зокрема, відповідно до меморандуму української влади, підготовленого для отримання кредитів від Міжнародного валютного фонду (МВФ), передбачено створення органу фінансових розслідувань, статус та функції якого мають бути визначені спеціальним законом. Цей орган має відповідати за розслідування економічних, фінансових та податкових злочинів, якими наразі займаються

національна поліція, СБУ та податкова поліція (міліція), але за винятком тих випадків, які підпадають під юрисдикцію Національного антикорупційного бюро України [2]. Відповідно до нового Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення” [3], передбачено, що директор Бюро фінансових розслідувань та його заступники належать до категорії національних публічних діячів.

Предметом дослідження в статті є теоретичні та практичні питання використання механізму фінансових розслідувань у правоохоронній діяльності.

Метою статті є теоретичний аналіз фінансових розслідувань як складової досудового розслідування у кримінальних провадженнях про злочини, унаслідок вчинення яких одержано незаконні доходи, та розробка практичних рекомендацій з метою удосконалення чинного кримінального процесуального та адміністративного законодавства.

Теоретичну основу дослідження становлять праці провідних вчених з фінансового та адміністративного права, а саме Д.А. Бекерської, А.І. Берлача, Л.К. Воронової, Л.В.Герасименко, О.Є. Користіна, О.В. Кузьменко, М.П. Кучерявенка, С.І. Лепського, М.В. Лошицького, В.І. Невідомого, В.А. Некрасова, А.А. Нечай, В.І. Олефіра, О.П. Орлюк, Л.А.Савченко, О.В. Тихонової, С.С. Чернявського, А.Г. Чубенка, та інших.

На цей час у науковому та експертному середовищах зустрічаються різні підходи до визначення і змісту терміну “фінансове розслідування”. Термін “фінансові розслідування” активно вживають міжнародні організації, створені для боротьби з відмиванням коштів, серед яких FATF (FATF – Група розробки фінансових заходів по боротьбі з відмиванням коштів), CFATF тощо. Крім того, у розвинених країнах звичною практикою є обов’язкове проведення фінансового розслідування паралельно, наприклад, із документуванням діяльності злочинних угруповань зі збуту наркотичних засобів (США). Це і норма, і алгоритм дій. Ідеться, зокрема, про посадові злочини, які належать до корупційних правопорушень, тим більше у сфері господарської діяльності. У загальному значенні фінансові розслідування тлумачать як збирання, закріплення, усебічний розгляд, вивчення фінансової звітності та відстеження фінансових операцій, що спрямовані на виявлення протиправних діянь, пов’язаних з отриманням, використанням або розподілом фінансових ресурсів, наприклад, підробка цінних паперів або грошей, відмивання грошей, шахрайство з кредитними картками, порушення податкового законодавства тощо [1, с. 9–10].

Відповідно до рекомендацій FATF фінансове розслідування FATF (англ. financial investigation) розглядається як дослідження фінансових аспектів злочинної діяльності. Головною метою фінансових розслідувань визначення виявлення та документування переміщення грошей під час здійснення злочинної діяльності [4]. При цьому як особливий вид фінансових розслідувань розглядають паралельні фінансові розслідування (англ. parallel financial investigation), які передбачають проведення фінансового розслідування разом або в контексті (традиційного)

кримінального розслідування з відмивання коштів, фінансування тероризму та/або предикатного(-их) злочину(-ів) [5].

Рекомендації FATF також містять тлумачення терміну “злочинна діяльність” (англ. criminal activity) у контексті протидії фінансово-економічним злочинам. Злочинна діяльність належить до: (а) усіх злочинних діянь, що являють собою предикатний злочин до відмивання коштів у країні; або (б) щонайменше, до тих злочинів, що являтимуть собою предикатний злочин відповідно до Рекомендації 3 [6] – будь-яка участь у вчиненні таких серйозних злочинів: а) діянь, викладених у статтях від 1 до 4 Рамкового рішення 2002/475/ЮВС; б) будь-якого правопорушення, зазначеного в пункті (а) частини 1 статті 3 Конвенції Організації Об’єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 1988 року; в) діяльності злочинних організацій (злочинна організація – це структуроване об’єднання, створене протягом певного періоду, з більш ніж двома особами, діючи спільно з метою вчинення правопорушень, які караються позбавленням волі або постановою про взяття під варту, на строк понад чотири роки або ж більш серйозним покаранням. При цьому такі правопорушення можуть бути самоціллю чи засобом отримання матеріальних благ, а також, у певних випадках, незаконними методами впливати на діяльність державних органів [7]; г) шахрайства на шкоду фінансовим інтересам держави, у разі, якщо воно принаймні серйозне, відповідно до визначення, наведеного у частині 1 статті 1 і частині 1 статті 2 Конвенції про захист фінансових інтересів Європейських Співтовариств; г) корупційного правопорушення; д) усіх правопорушень, у тому числі податкових злочинів, пов’язаних із прямими та непрямыми податками та визначених у національному законодавстві держав-членів, які караються позбавленням волі або арештом на максимальний строк понад один рік, або для держав-членів, у правових системах яких встановлено мінімальний поріг для правопорушень, усіх правопорушень, які караються позбавленням волі або арештом на мінімальний строк понад шість місяців [8–9].

FATF у глосарії до Сорока рекомендацій боротьби з відмиванням коштів фактично вирізняє види злочинів, які можуть бути пов’язані з рухом злочинних коштів і з якими доцільно здійснювати спеціалізований аналіз фінансової інформації – фінансові розслідування [10, с. 251–257]. До них належать: 1) участь в організованій злочинній групі й рекеті; 2) тероризм, у т. ч. фінансування тероризму; 3) торгівля людьми й незаконний ввіз і вивіз мігрантів; 4) сексуальна експлуатація, в т. ч. сексуальна експлуатація дітей; 5) незаконний обіг наркотичних коштів і психотропних речовин; 6) незаконний обіг зброї; 7) незаконний обіг викрадених товарів; 8) корупція й хабарництво; 9) шахрайство, у тому числі податкове; 10) фальшивомонетництво; 11) контрафакція й порушення прав під час виготовлення товарів; 12) екологічні злочини; 13) убивства, нанесення тяжких тілесних ушкоджень; 14) викрадення людей, незаконне позбавлення волі й захоплення заручників; 15) пограбування або крадіжка; 16) контрабанда; 17) вимагання; 18) підробка; 19) піратство; 20) інсайдерські угоди й маніпулювання ринком.

Необхідно розуміти, що не завжди скоєння цих злочинів стосується фінансових питань. Наприклад, убивство може бути здійснене на ґрунті ревності без жод-

ної фінансової складової [11]. Однак у випадку організації злочинного співтовариства для систематичного здійснення замовних убивств фінансова складова простежується в розрахунках між замовниками, організаторами й виконавцями, проведенні маніпуляцій із приховування джерела фінансових ресурсів і шляхів витрати коштів. У цьому випадку фінансова інформація про злочин може й повинна бути використана правоохоронними органами. Такий висновок потрібно застосувати до кожного з наведених видів злочинів [12].

Наближаючи національне законодавство до Європейських стандартів, в Україні з 2019 року запроваджено нову редакцію статті 209 Кримінального кодексу, у якій відсутнє посилання на конкретний предикатний злочин, натомість зазначено, що злочинне походження повинне бути виведене з фактичних обставин, а також зазначено, що особа усвідомлювала “могла і повинна була знати”, що майно одержане злочинним шляхом, що вказує на непрямий умисел.

Новелою вітчизняного законодавства стало виключення частини щодо уточнення випадків самостійного розслідування ст. 209 КК України у ст. 216 КПК України, що надало можливість здійснювати автономне розслідування легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, у кожному випадку виявлення цього злочину, за відсутності даних про предикатний злочин.

Таким чином, фінансове розслідування слід розглядати як складову досудового розслідування у кримінальних провадженнях про злочини, унаслідок вчинення яких одержано незаконні доходи, яка полягає у здійсненні дослідження фінансових аспектів злочинної діяльності, у тому числі шляхом проведення комплексу аналітичних та слідчих (розшукових) дій, спрямованих на виконання завдань кримінального провадження та здобуття доказів, які можуть бути використані у кримінальному судочинстві і вказують на масштаби злочинної діяльності, ідентифікують прибутки від такої діяльності, кошти, що використовуються для фінансування злочинної діяльності, у тому числі тероризму, а також інші активи, які підлягають або можуть підлягати арешту, спеціальній конфіскації чи конфіскації.

Фінансові розслідування мають стати наріжним каменем усіх значних справ, пов’язаних з отриманням доходу. При цьому ключовими цілями фінансових розслідувань мають стати:

- виявлення злочинних доходів, розшук активів і застосування процедури конфіскації активів з використанням заходів забезпечення, таких як зупинення/арешт, коли це необхідно;

- ініціювання досудових розслідувань у кримінальних провадженнях щодо відмивання коштів, коли це необхідно;

- розкриття фінансових і економічних структур, підрив транснаціональних злочинних зв’язків і отримання знань щодо видів та характеру злочинних схем (FATF, 2012) [13].

Метою фінансового розслідування від самого початку має бути перетворення відповідної інформації та оперативних даних на прийнятні в суді докази, які можуть бути використані для винесення вироку підозрюваним і для повернення незаконно набутих активів. Економічним дослідженням піддається не вся злочинна

діяльність, а й фінансова складова. Під час аналізу вивчаються так звані “фінансові сліди” злочину – інформація про те, яким чином і куди спрямовані (переспрямовані) фінансові й товарні потоки, як при цьому використані легальні (або нелегальні) системи обліку, якою є система фінансових і облікових індикаторів, що свідчать про можливе здійснення злочинних дій, і т.д. Розглянуту фінансову складову має далеко не вся злочинна діяльність, а конкретні види економічної та організованої злочинності [10, с. 251–257].

При цьому, фінансове розслідування має призначатися та проводитися з урахуванням дотримання вимог щодо підслідності у кримінальному процесі. Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає 3 різновиди підслідності: предметну (ст. 216 КПК), територіальну (ст. 218 КПК) та інстанційну (ч. 5 ст. 36 КПК).

Ст. 216 КПК України визначено 5 органів, на які покладено функцію досудового розслідування, з переліком статей особливої частини КК України або інших ознак, які встановлюють розмежування між компетенцією слідчих органів.

Ст. 218 КПК України визначає за територіальним принципом місце здійснення досудового розслідування, відповідно до якого досудове розслідування здійснюється слідчим того органу досудового розслідування, під юрисдикцією якого знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення.

Ч. 5 ст. 36 КПК України передбачає єдину можливість змінити орган, який здійснює досудове розслідування, а саме право прокурора виключно внаслідок неефективного досудового розслідування доручити здійснення досудового розслідування іншому органу досудового розслідування, в тому числі в межах одного органу. Винятком із зазначеного правила є кримінальні провадження, підслідні НАБУ [14].

З огляду на вимоги ст. 36 Кримінального процесуального кодексу України, саме прокурор повинен визначитись із стратегією проведення досудового розслідування, а отже, і з обсягами тих інструментів, які йому необхідні для виконання завдань кримінального провадження, забезпечення належного рівня доказів, виконання вимог, які стоять перед стороною обвинувачення щодо з'ясування усіх обставин, які підлягають доказуванню та визначені ст. 91 Кримінального процесуального кодексу, забезпечення належного рівня обвинувачення в суді та конфіскації незаконно набутого майна. При цьому слід враховувати, що відповідно до ч. 5 ст. 40 КПК України, слідчий, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог цього Кодексу, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого.

У разі, якщо сторона обвинувачення визначилась з необхідністю проведення фінансового розслідування, наступним етапом буде обрання його виду залежно від обсягів подальших заходів: спрощений чи поглиблений. За необхідності проведення поглибленого фінансового розслідування прокурору слід надати письмові вказівки із зазначеннями термінів виконання.

Усі інструменти чинного кримінального та кримінального процесуального кодексів повинні сприяти ефективному та вчасному документуванню усіх етапів набуття незаконного доходу та подальшого його руху і використання для забезпечення встановлення злочинних мереж, усіх фігурантів злочинів та подальшого арешту і конфіскації незаконного доходу з метою протидії його використанню та отриманню незаконного прибутку від такого майна (активу). Зокрема, обов'язок вжити заходів з метою виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт, визначений у ч. 1 ст. 170 Кримінального процесуального кодексу України. Фінансове розслідування є якраз тим засобом, який здатний забезпечити виконання зазначених вимог кримінального процесуального законодавства якісно та вчасно.

Підґрунтя для підвищення соціально-економічної ефективності та результативності фінансових розслідувань значною мірою закладено за рахунок прийняття Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів” від 31 жовтня 2019 року № 263 (далі – Закон щодо конфіскації незаконних активів).

При цьому, забезпечення результативності фінансових розслідувань вимагає внесення певних змін до кримінального процесуального законодавства. Зокрема, особливого значення набуває запровадженням електронного кримінального провадження, що, у свою чергу, зумовлює необхідність врегулювання у кримінальному процесуальному законодавстві низки особливостей його здійснення. Зокрема, відповідно до ч. 3 ст. 99 КПК України, сторона кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, зобов'язані надати суду оригінал документа. Таким чином, навіть у разі передачі до суду кримінального провадження в електронній формі суду потрібно буде надавати оригінали паперових документів. Окреслене питання також потребуватиме законодавчого врегулювання. З огляду на запровадження електронної форми кримінального провадження, необхідно також доповнити ст. 3 КПК України відповідними визначеннями, зокрема, електронного документа (електронного процесуального документа) [15].

Відзначимо, що ці зміни до кримінального процесуального законодавства доцільно реалізувати до початку функціонування нового органу фінансових розслідувань в Україні.

Відповідно до міжнародних стандартів усі країни повинні забезпечити, щоб фінансові розслідування стали обов'язковою частиною усіх кримінальних проваджень, пов'язаних із розслідуванням злочинів, що продукують злочинний дохід. Адже якісне фінансове розслідування, проведене правоохоронним органом, є ключовим фактором успіху у боротьбі з вказаними викликами. Для оцінки економічного ефекту (вигоди) від протиправної діяльності потрібно виявити, відстежити й зафіксувати наявні активи. Для цього потрібно провести фінансове розслідування таким чином, щоб мати можливість оцінити не лише економічне становище фігуранта розслідування, а й у багатьох випадках осіб з його близького оточення. Фінансове розслідування може також проводитися для виявлення мотивів, пошуку

додаткових доказів, виявлення спільників та поширення заходів примусу на інших учасників протиправного діяння.

Таким чином, найбільш ефективна протидія скоєнню предикатних злочинів, основною метою яких є набуття злочинного доходу, полягає у позбавленні кінцевих бенефіціарів злочинів тих доходів та активів, які одержані злочинним шляхом. Світова практика свідчить, що одним із ключових засобів для ефективної роботи правоохоронної системи у цьому напрямку є фінансові розслідування. Слід врахувати також, що в Україні наявні значні ризики відмивання коштів, одержаних злочинним шляхом. Корупція та нелегальна економічна діяльність (включаючи фіктивне підприємництво, ухилення від сплати податків та шахрайство) є основними загрозами щодо відмивання коштів. Організована злочинність також зростає і суттєво впливає на загальну ситуацію із відмиванням коштів [16].

Фінансове розслідування включає збір, зіставлення і аналіз усієї наявної інформації в цілях сприяння кримінальному переслідуванню і позбавлення злочинців їх доходів і засобів скоєння злочину. Уміння правоохоронних органів проводити фінансові розслідування і наявність доступу до фінансової і іншої інформації життєво важливо для ефективної боротьби з відмиванням грошей, предикативними злочинами і злочинами, пов'язаними із фінансуванням тероризму. Такі розслідування, як правило, ведуть до виявлення інших, раніше не відомих злочинів, а також активів, які були придбані на доходи від злочинної діяльності і, отже можуть підлягати конфіскації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чернявський С.С., Користін О.Є., Некрасов В.А. та ін. Фінансові розслідування у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні: метод. рек. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. 164 с.
2. Лист про наміри з МВФ. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2002_06_2020.pdf (дата звернення: 01.09.2020).
3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. Відомості Верховної Ради України від 19.06.2020. 2020. № 25. Стор. 5. Стаття 171.
4. FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance. URL: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Operational%20Issues_Financial%20investigations%20Guidance.pdf (дата звернення: 01.09.2020).
5. The FATF Recommendations: Interpretive Note 30. URL: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html/> (дата звернення: 01.09.2020).
6. The FATF Recommendations General Glossary. URL: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html> (дата звернення: 01.09.2020).
7. 98/733/JHA: Joint action of 21 December 1998 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, on making it a criminal offence to participate in a criminal organisation in the Member States of the European Union, a. 1 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:31998F0733&from=EN> (дата звернення: 01.09.2020).
8. Директива (ЄС) 2015/849 Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2015 року про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849&from=EN> (дата звернення: 01.09.2020).
9. Чубенко А.Г., Лошицький М.В. та інші. Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню

тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції. Київ: Ваіте, 2018. 826 с.

10. *Лепський С.І.* Фінансова інформація про злочинну діяльність як предмет фінансових розслідувань. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 251–257.

11. *Користін О.Є.* Відмивання коштів: теоретико-правові засади протидії та запобігання в Україні: монографія. Київ: ДП “Друкарня МВС України”, 2009. 336 с.

12. *Єрмошенко М.* Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. 309 с.

13. Міжнародні стандарти з протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення. Рекомендації FATF, 2012. URL: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2012/22.03.2012/1.pdf (дата звернення: 01.09.2020).

14. *Ткаченко І.* Підслідність як міф законності. *Юридична газета*. № 23 (677). URL: <http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/pidslidnist-yak-mif-zakonnosti.html> (дата звернення: 01.09.2020).

15. *Колотило О.* Правове регулювання електронного кримінального провадження. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/pravove-regulyuvannya-elektronnogo-kriminalnogo-provadhennya.html> (дата звернення: 01.09.2020).

16. Звіт MONEYVAL за результатами 5-го раунду оцінки України. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/mizhnarodne-spivrobotnictvo/zviti-pro-oczinku.html> (дата звернення: 01.09.2020).

REFERENCES

1. *Chernyavs'kyi S.S., Korystin O.YE., Nekrasov V.A.* та in. Finansovi rozsliduvannya u sferi protydyi lehalizatsiyi zlochynnykh dokhodiv v Ukraini. Financial investigations in the field of combating money laundering in Ukraine: a method. rivers Kyiv: Nat. acad. internal Affairs, 2017. 164 p.

2. Letter of intent from the IMF. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2002_06_2020.pdf. (appeal date: 01.09.2020).

3. On prevention and counteraction to legalization (laundering) of proceeds from crime, financing of terrorism and financing of proliferation of weapons of mass destruction: Law of Ukraine of 06.12.2019 № 361-IX. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine dated June 19, 2020. 2020. № 25. p. 5. Article 171.

4. FATF Report: Operational Issues Financial Investigations Guidance. URL: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Operational%20Issues_Financial%20investigations%20Guidance.pdf. (дата звернення: 01.09.2020) [in English].

5. The FATF Recommendations: Interpretive Note 30. URL: http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-6_recommendations.html (Date of Application: 01.09.2020) [in English].

6. The FATF Recommendations General Glossary. URL: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html> (Date of Application: 01.09.2020) [in English].

7. 98/733/JHA: Joint action of 21 December 1998 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, on making it a criminal offence to participate in a criminal organisation in the Member States of the European Union, a. 1 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:31998F0733&from=EN> (Date of Application: 01.09.2020) [in English].

8. Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering or terrorist financing. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849&from=EN> (Date of Application: 01.09.2020).

9. *Chubenko, A.H., Loshytskyi, M.V.* and others (2018). Terminolohichnyy slovnyk z pytan' zapobihannya ta protydyi lehalizatsiyi (vidmyvannyu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shlyakhom, finansuvannyu teroryzmu, finansuvannyu rozpovsyudzhennya zbroyi masovoho znyschennya ta koruptsiyi. Glossary on prevention and counteraction to legalization (laundering) of proceeds from crime, terrorist financing, financing of proliferation of weapons of mass destruction and corruption. Kyiv: Vaite. 826 p. [in Ukrainian].

10. *Lepskyy, S.I.* (2013) Finansova informatsiya pro zlochynnu diyal'nist' yak predmet finansovykh rozsliduvan'. "Financial Information about Criminal Activity as a Subject of Financial Investigations". Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs. No 1. P. 251–257 [in Ukrainian].

11. *Korystin, O.Ye.* (2009) Vidmyvannya koshtiv: teoretyko-pravovi zasady protydyi ta zapobihannya v Ukrayini. "Money Laundering: Theoretical and Legal Principles of Counteraction and Prevention in Ukraine": monograph. Kyiv: State Enterprise "Printing House of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine". 336 p. [in Ukrainian].

12. *Yermoshenko, M.* (2001) Finansova bezpeka derzhavy: natsional'ni interesy, real'ni zahrozy, stratehiya zabezpechennya. "Financial Security of the State: National Interests, Real Threats, Security Strategy". Kyiv. 309 p. [in Ukrainian].

13. International standards for combating money laundering and terrorist financing and proliferation of weapons of mass destruction. FATF Recommendations, 2012. URL: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2012/22.03.2012/1.pdf (Date of Application: 01.09.2020) [in Ukrainian].

14. *Tkachenko, I.* Pidslidnist' yak mif zakonnosti. "Investigation as a Myth of Legality". Legal Newspaper 23 (677). URL: <http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/pidslidnist-yak-mif-zakonnosti.html> (Date of Application: 01.09.2020) [in Ukrainian].

15. *Kolotylo, O.* Pravove rehulyuvannya elektronnoho kryminal'noho provadzhennya. "Legal Regulation of Electronic Criminal Proceedings". URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/pravove-regulyuvannya-elektronnogo-kriminalnogo-provadzhennya.html> (Date of Application: 01.09.2020) [in Ukrainian].

16. MONEYVAL report on the results of the 5th round of evaluation of Ukraine. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/mizhnarodne-spivrobitnictvo/zviti-pro-oczinku.html> (Date of Application: 01.09.2020) [in Ukrainian].

UDC 343.13:351.74

Pavlov Dmytro,

Doct. Sci. (Law), Associate Professor,

Head of the Department, Institute of State Protection of Ukraine,

Taras Shevchenko National University of Kyiv,

Kyiv, Ukraine

Zablotska Olena,

Cand. Sci. (Law), senior researcher,

Department of State Protection of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

THE USE OF FINANCIAL INVESTIGATIONS IN LAW ENFORCEMENT: THEORY AND PRACTICE

Research article examines the features of financial investigations in Ukraine and the world, based on the analysis of doctrinal and expert approaches identifies areas of organizational and legal support for law enforcement in the context of reforming the institution of financial investigations in accordance with international standards and changing the paradigm of national security. Based on the analysis, appropriate changes to the administrative and criminal procedural legislation of Ukraine are proposed. According to international standards, all countries must ensure that financial investigations become a mandatory part of all criminal proceedings related to the

© Pavlov Dmytro, Zablotska Olena, 2020

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2020.3\(49\).12](https://doi.org/10.36486/np.2020.3(49).12)

Issue 3(49) 2020

<http://naukaipravoohorona.com/>

investigation of crimes that generate criminal proceeds. After all, a quality financial investigation conducted by a law enforcement agency, is a key success factor in combating these challenges. To assess the economic effect (benefit) of illegal activities, it is necessary to identify, track and record existing assets. This requires a financial investigation in such a way as to be able to assess not only the economic situation of the person involved in the investigation, but in many cases, people close to him. A financial investigation may also be conducted to identify motives, seek additional evidence, identify accomplices, and extend coercive measures to other participants in the wrongdoing. It is substantiated that the most effective counteraction to the commission of predicate crimes, the main purpose of which is to obtain criminal proceeds, is to deprive the final beneficiaries of crimes of those proceeds and assets obtained by criminal means. World practice shows that one of the key tools for the effective work of the law enforcement system in this direction is financial investigations. It is concluded that the financial investigation includes the collection, comparison and analysis of all available information in order to facilitate criminal prosecution and deprive criminals of their income and means of committing a crime. The ability of law enforcement agencies to conduct financial investigations and access to financial and other information is vital to effectively combat money laundering, predicate offenses and terrorist financing offenses. Such investigations usually lead to the discovery of other, previously unknown crimes, as well as assets that have been acquired for proceeds of crime and may therefore be subject to confiscation.

Keywords: national security, financial investigation, parallel financial investigation, pre-trial investigation, criminal activity, law enforcement, illegal income.

Отримано 05.10.2020